

สิทธิในการรับรู้ปัญหา และสิทธิการมีส่วนร่วมแก้ปัญหาของประชาชน

รังสรรค์ ณะพรพันธุ์

เมื่อไม่นานมานี้ (มิถุนายน 2525) พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ได้แสดงปาฐกถา เรื่อง “สถานการณ์บ้านเมือง” ตามคำเชิญของชมรมนักบริหารข้าราชการพลเรือน ดังมีรายงาน ในหนังสือพิมพ์ มติชน ฉบับวันที่ 29 มิถุนายน 2525

ท่านนายกรัฐมนตรีกล่าวในปาฐกถาตอนหนึ่งว่า ใครๆก็มักคิดว่า ปัญหาของ บ้านเมืองอยู่ในความรับผิดชอบของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีเท่านั้น คนอื่นๆไม่เกี่ยว เสมือน หนึ่งว่า บ้านเมืองเป็นของนายกรัฐมนตรีเท่านั้น

ทุกคนมีส่วนเป็นเจ้าของประเทศ

ท่านนายกรัฐมนตรียังกล่าวอย่างจับใจต่อไปอีกด้วยว่า สถานการณ์บ้านเมือง จะไม่ดีขึ้น โดยการมีคนดีศรีอยุธยาหรือคนกล้ารัตนโกสินทร์เพียงคนเดียว แต่ชาวไทยทุกคน โดยเฉพาะข้าราชการจะต้องร่วมมือร่วมใจกัน ในอันที่จะประคับประคองรัฐนาวาให้ฝ่าพายุ คลื่นลม

เพื่อนของข้าพเจ้าหลายคนเคลิบเคลิ้มกับมรณูจน์ของท่านนายกรัฐมนตรี บาง คนเดินยิ้มระรื่นตลอดวัน เพียงเพราะได้รับทราบวาทะที่ตนก็มีส่วนเป็นเจ้าของบ้านเมืองเหมือนกับ ท่านนายกรัฐมนตรี

เพื่อนคนหนึ่งของข้าพเจ้าชี้ให้เห็นว่า ยังมีคนไทยจำนวนมากที่ลืมไปว่า ตนมีส่วน เป็นเจ้าของเมืองไทย และด้วยเหตุดังนั้น จึงกระทำการบู๊บู๊บ้านเมืองจนเสื่อมโทรม คนเหล่านี้ นับเป็นบุคคลที่เป็นภัยต่อสังคมอย่างใหญ่หลวง

เพื่อนคนนั้นของข้าพเจ้าเสนอความเห็นวาทะ เพื่อให้การชิงบประมาณแผ่นดินเป็น ไปอย่างมีประสิทธิภาพ สมควรที่จะให้บรรดาหน่วยสืบราชการลับทั้งหลาย ไม่ว่าจะ เป็นสันติบาล หรือกรมประมวลข่าวกลางคอยสอดส่องดูแลว่ามีคนไทยคนใดบ้างที่ลืมไปว่า ตนมีส่วนเป็นเจ้าของ เมืองไทย หากพบบุคคลประเภทนี้ ก็ควรจะเตือนสติให้มีความสำนึกในความเป็นเจ้าของเมืองไทย

ด้วยการส่งไปรษณียบัตรไปให้ โดยที่ไปรษณียบัตรดังกล่าวนี้ ตีพิมพ์ข้อความว่า “โปรดอย่าลืมว่า คุณเป็นเจ้าของเมืองไทย”

ข้อเสนอข้างต้นนี้ได้รับการสรรเสริญจากเพื่อนร่วมงานของข้าพเจ้าว่า เป็นข้อเสนอที่ดีพอๆกับแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตราบเท่าที่ยังไม่มีการปฏิบัติ แต่เพื่อนอีกหลายคนของข้าพเจ้าไม่เห็นด้วยกับความข้างต้นนี้ เขาเหล่านั้นเห็นว่า ความเป็นเจ้าของในบ้านเมืองของเรามีได้มีอยู่โดยเท่าเทียมกัน หากเมืองไทยมีลักษณะเป็นบรรษัทประเทศไทยอย่างที่นายทุนผู้อยากเป็นนายกรัฐมนตรีนคนหนึ่งอยากให้เป็น ลักษณะการกระจุกตัวของหุ้นยอมปรากฏอย่างเด่นชัด โดยที่ผู้ปกครองมีส่วนเป็นเจ้าของมากกว่าผู้อยู่ใต้ปกครอง

เราจะพูดอย่างเต็มปากเต็มคำได้อย่างไรว่า ประชาชนคนไทยมีส่วนเป็นเจ้าของเมืองไทยโดยทัดเทียมกัน ในเมื่อผู้มีอำนาจปกครองยังยึดถือความเห็นที่ว่า ราษฎรใช้เวลาเกินกว่าที่จะมีการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ‘เต็มใบ’ และในเมื่อระบบอภิสิทธิ์และการบังคับใช้กฎหมายอย่างลำเอียงเป็นปรากฏการณ์อันเป็นปกติวิสัยของสังคมนี้

ข้าพเจ้าออกจะเห็นด้วยกับความเห็นของคนกลุ่มหลังนี้ ท่านนายกรัฐมนตรีเองก็ยอมรับว่า ลำพังแต่ ‘คนดีศรีอยุธยา’ หรือ ‘คนกล้ารัตนโกสินทร์’ เพียงคนเดียวย่อมมิอาจแก้ปัญหาอันมากมายและสลับซับซ้อนของสังคมไทยได้ จำเป็นที่จะต้องได้รับความร่วมมือร่วมใจจากราษฎร แต่ความร่วมมือร่วมใจดังกล่าวนี้จะเกิดขึ้นได้อย่างไร หากราษฎรปราศจากความสำนึกในความเป็นเจ้าของบ้านเกิดเมืองนอนและปราศจากความเอื้ออาทรต่อสังคม ข้าพเจ้าเห็นด้วยอย่างยิ่งกับความเห็นที่ว่า ความสำนึกดังกล่าวนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อราษฎรมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศอย่างแท้จริง และผู้มีอำนาจปกครองจักต้องไม่ลิดรอนสิทธิในการรับรู้ปัญหาและสิทธิในการมีส่วนร่วมแก้ปัญหาของประชาชน

ราษฎรต้องมีสิทธิรับรู้ปัญหาของชาติ

จะให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชาติบ้านเมืองได้อย่างไร หากไม่ยินยอมให้ราษฎรมีสิทธิในการรับรู้ปัญหาของชาติบ้านเมือง ผู้มีอำนาจปกครองจักต้องไม่ปิดบังอำพรางปัญหาของบ้านเมือง จักต้องไม่โกหกประชาชน และจักต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับทราบปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อจะได้ช่วยกันแก้ปัญหาพร้อมกัน แต่พฤติกรรมของรัฐบาลที่เป็นมาในอดีตกลับตรงกันข้ามกับความข้างต้นนี้โดยสิ้นเชิง

เรามีปัญหาดุลการค้าระหว่างประเทศขาดดุลมาตั้งแต่ปี 2499 ติดต่อกันมาโดยไม่ขาดสาย แต่เกือบทุกครั้งที่มีผู้มีอำนาจปกครองถูกซักถามเกี่ยวกับปัญหานี้ คำตอบที่ราษฎรได้ก็คือ “ไม่เป็นไร” เราเป็นประเทศด้อยพัฒนา เราต้องนำสินค้าเข้าจากต่างประเทศเพื่อพัฒนาประเทศของเรา ดุลการค้าของเราอาจต้องขาดดุลในระยะแรก เพื่อที่จะได้เกินดุลในอนาคต

นับตั้งแต่ปี 2516 เป็นต้นมา เราต้องเผชิญกับปัญหาเสถียรภาพของราคาและการเพิ่มขึ้นของค่าครองชีพอยู่เกือบตลอดเวลา แต่คำตอบที่ราษฎรได้รับก็คือ “ไม่เป็นไร” เรายังโชคดีกว่าประเทศอื่นที่มีอัตราเงินเฟ้อสูงกว่าเรา นับตั้งแต่ปี 2519 เป็นต้นมา รัฐบาลใช้วิธีหาเงินมาใช้จ่ายด้วยการวิ่งหาเงินกู้จากต่างประเทศมากขึ้น แต่เมื่อถูกวิพากษ์วิจารณ์ คำตอบที่ราษฎรได้รับก็คือ “ไม่เป็นไร” การที่เรายังกู้เงินจากต่างประเทศได้ แสดงว่า เรายังมี ‘เครดิต’ แต่บัดนี้ เราเริ่มแน่ใจกันมากขึ้นว่า ปัญหาการขาดดุลการค้าระหว่างประเทศเป็นปัญหาที่มีพื้นฐานสืบเนื่องมาจากโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจ เราเริ่มยอมรับกันมากขึ้นว่า พฤติกรรมการใช้จ่ายอย่างเกินตัวทั้งในภาครัฐบาลและภาคเอกชน มีส่วนสร้างปัญหาเสถียรภาพของราคา และเราเริ่มประจักษ์กันมากยิ่งขึ้นว่า การกู้เงินจากต่างประเทศจำนวนมหาศาลนั้นได้สร้างภาระในการชำระหนี้แก่ประชาชนมากเพียงใด

บัดนี้ ท่านนายกรัฐมนตรีถึงกับยอมรับว่า “... ถ้าประเทศเปรียบเสมือนคน คนที่ชื่อ - ไทย - นี้ ปัจจุบันจัดได้ว่าเป็นคนไข้ที่มีอาการค่อนข้างหนักพอสมควรทีเดียว...” พร้อมกันนี้ท่านก็เรียกร้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมแก้ปัญหาของชาติบ้านเมือง

นี่ไม่เพียงเป็นเป็นการสร้างการยอมรับอย่างกล้าหาญชาญชัยเท่านั้น หากทว่ายังเป็นย่างก้าวที่ถูกต้องอีกด้วย ไม่มีประโยชน์อันใดที่จะปกปิด อำพราง และไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้ปัญหาของบ้านเกิดเมืองนอน ผู้มีอำนาจปกครองในอดีตมักจะยึดถือคติที่ว่า การให้ประชาชนรับรู้ปัญหาของประเทศชาติ จะมีผลในการบั่นทอนความนิยมที่มีต่อผู้มีอำนาจปกครอง คติดังกล่าวนี้ไม่เพียงแต่จะมีพื้นฐานมาจากปรัชญาการปกครองแบบเผด็จการเท่านั้น แต่ในหลายต่อหลายกรณีก็ได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า เป็นหลักการปกครองที่ล้มเหลวอีกด้วย

ราษฎรต้องมีส่วนร่วมแก้ปัญหาของชาติ

จะให้ประชาชนมีสำนึกในความเป็นเจ้าของชาติบ้านเมืองได้อย่างไร หากไม่ยินยอมให้ราษฎรมีสิทธิในการมีส่วนร่วมแก้ปัญหาของประเทศชาติ

เมื่อไม่นานมานี้ มีการโต้เถียงกันจนเป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับการสร้างเขื่อนน้ำโจนตามโครงการไฟฟ้าพลังน้ำแควใหญ่ตอนบนของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ในจังหวัดกาญจนบุรี โดยทางการไฟฟ้าฝ่ายผลิตพยายามผลักดันให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติยอมรับโครงการดังกล่าวนี้ แต่ได้รับการคัดค้านจากกลุ่มนักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันเสาร์ที่ 19 มิถุนายน 2525 รายงานข่าวว่า สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้กำชับให้ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ห้ามมิให้ข้าราชการของกระทรวงทุกระดับชี้แจงข้อมูลและข้อวินิจฉัยทางธรณีวิทยา ตลอดจนข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันรักษาทรัพยากรป่าไม้ และย้ำด้วยว่า หากข้าราชการของกระทรวงฯ มี

ข้อขัดข้องประการใดเกี่ยวกับการสร้างเขื่อนดังกล่าวนี้ ก็ให้แจ้งโดยตรงต่อสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยไม่ต้องผ่านสื่อมวลชน ทั้งนี้เพื่อมิให้การคัดค้านหรือข้อพิพาทต่างๆแผ่ขยายไปในหมู่ประชาชนทั่วไป อันอาจนำมาซึ่งผลเสียต่อการสร้างเขื่อนของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯในอนาคตได้ กรณีที่เกิดขึ้นนับเป็นตัวอย่างอันชัดเจนที่บ่งชี้ให้เห็นถึงทัศนคติของกลุ่มผู้มีอำนาจปกครอง ซึ่งยึดถือว่า ราษฎรไม่มีสิทธิในการรับรู้ปัญหาของบ้านเมือง และไม่มีสิทธิในการมีส่วนร่วมแก้ปัญหาของประเทศชาติ

จะให้ประชากรราษฎรมีสำนึกในความเป็นเจ้าของบ้านเมืองได้อย่างไร ตราบเท่าที่ยังมีการลิดรอนสิทธิในการรับรู้ปัญหาและสิทธิในการมีส่วนร่วมแก้ปัญหาของประชาชน